

16.4.2019

EOAK/1647/2019

Pääkaupunkiseudun ateistit ry
Jouni Luukkainen
Wallininkuja 2 c 53
00530 HELSINKI

Viite: 8.3.2019 vireille tullut kantelu

ASIA: Ohje uskonnon ja elämänkatsomustiedon opetuksen järjestämisestä lukiossa

Kantelu

Pyydätte kirjeessänne oikeusasiamiestä tutkimaan Opetushallituksen menettelyä asiassa, joka koskee Opetushallituksen antamaa ohjetta uskonnon ja elämänkatsomustiedon opetuksen järjestämisestä sekä uskonnollisista tilaisuuksista lukiossa (12.01.2018, OPH-76-2018) erityisesti seuraavasti.

Voimassaolevan lukiolain 9 §:n 7 momentin ja ensi elokuussa voimaan tulevan uuden lukiolain 16 §:n 7 momentin mukaan opiskelijalle, joka aloittaa lukiokoulutuksen 18 vuotta täytettyään, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämänkatsomustietoa. Kirjeenne mukaan lukiolain 9 §:n 7 momentin tulkinta on epäselvä lukioasetuksen (opintojen aloittamisajankohtaa määritelleen) 15 §:n 2 momentin tultua kumotuksi vuoden 2018 alussa. Mielestänne Opetushallituksen olisi tullut huomata tämä ja antaa edellä kerrotussa ohjeessaan sanottua säädöstä koskeva tulkintaohje. Pyydätte oikeusasiamiestä muun ohella kertomaan Opetushallitukselle, mikä säännöksen oikea tulkinta on.

Asianne esiteltiin apulaisoikeusasiamies Pasi Pölöselle, jonka pyynnöstä ilmoitan Teille vastauksena seuraavan.

Asian aiemmat käsittelyvaiheet

Palaatte kirjeessänne asiaan, josta jo aiemmin kirjoititte oikeusasiamiehelle. Vastauksessaan (11.9.2018, EOAK/4433/2018) apulaisoikeusasiamies Pölönen totesi, ettei asiaa ollut aihetta ryhtyä kanteluna tutkimaan, koska samaan asiakokonaisuuteen liittyvä kantelunne koskien opetus- ja kulttuuriministeriön menettelyä lukioasetuksen valmistelussa (dnro OKV/1415/1/2018) oli oikeuskanslerinvirastossa tuolloin käsiteltävänä. Valtioneuvoston oikeuskansleri on sittemmin ratkaissut edellä kerrotun kantelunne 5.10.2018.

Oikeusasiamiehen tehtävät

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on Suomen perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan oikeusasiamies ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Säännös ilmaisee lain tarkoituksen siitä, että kantelututkinnassa on tapauskohtaista harkintavaltaa senkin jälkeen, vaikka kantelu ylittäisi tutkinnan yleiset edellytykset.

Oikeusasiamies ei voi puuttua siihen, miten viranomainen tai tuomioistuin on käyttänyt sille kuuluvaa harkintavaltaa, jos harkintavaltaa ei ole ylitetty tai käytetty väärin. Oikeusasiamies ei voi toimivaltansa puitteissa myöskään antaa viranomaisille määräyksiä siitä, kuinka niiden tulisi toimia harkintavaltaansa kuuluvissa asioissa.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain perusteella oikeusasiamiehen toiminta perustuu kanteluiden ja omien aloitteiden käsittelyyn sekä tarkastusten toimittamiseen. Oikeusasiamies antaa harkintansa mukaan myös lausuntoja. Niitä annetaan pääsääntöisesti kuitenkin vain lainvalmistelusta vastaaville tahoille (lähinnä ministeriöille) ja eduskunnan valiokunnille niiden käsitellessä hallituksen esityksiä lainsäädännöksi tai muita tehtäviinsä kuuluvia asioita.

Opetushallituksen tehtävät

Opetushallitus toimii siitä annetun lain 1 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla asiantuntijavirastona koulutukseen, varhaiskasvatukseen ja elinikäiseen oppimiseen sekä kansainvälistymiseen liittyvissä tehtävissä. Saman lain 2 §:ssä säädetään Opetushallituksen tehtävistä muun ohella, että sen tulee kehittää koulutusta, varhaiskasvatusta ja elinikäistä oppimista, hoitaa näihin liittyvät palvelu- ja hallintotehtävät sekä ennakoida osaamis- ja koulutustarpeita (1 kohta). Opetushallituksen tulee myös tiedottaa ja antaa toimialaansa koskevaa neuvontaa ja ohjausta (5 kohta). Opetushallituksen tulee lisäksi huolehtia niistä tehtävistä, jotka sille erikseen säädetään tai määrätään, sekä suorittaa ne toimeksiannot, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö on virastolle antanut.

Opetushallituksen keskeinen ohjauskeino koulutuksen ja varhaiskasvatuksen alueella on normiohjaus kuten opetussuunnitelmien valtakunnallisten perusteiden laatiminen. Opetushallitus kehittää koulutusta ja varhaiskasvatusta myös informaatio-ohjauksen avulla. Informaatio-ohjausta ovat muun muassa erilaiset ohjeet, oppaat ja tiedotteet sekä koulutusta ja varhaiskasvatusta koskeva koulutus, neuvonta ja

viestintä. Koulutuksen järjestäjät puolestaan vastaavat opetuksen ja koulutuksen toteuttamisesta säännösten ja määräysten edellyttämällä tavalla.

Johtopäätös

Edellä kerrotun perusteella apulaisoikeusasiamies Pölönen katsoi, ettei asiassa kirjeenne perusteella ilmennyt aihetta epäillä sellaista Opetushallituksen virheellistä menettelyä tai harkintavallan ylitystä, jota olisi syytä ryhtyä täällä kanteluna tutkimaan. Kuten edellä ilmenee, oikeusasiamiehen tehtäviin ei kuulu antaa viranomaisille eikä yksityishenkilöille yleistä oikeudellista neuvontaa eikä lausuntoja yksittäisistä laintulkintakysymyksistä.

Kirjeenne ei näin ollen johtanut apulaisoikeusasiamiehen toimenpiteisiin.

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Piatta Skottman-Kivelä